

FLAMINGANT, FLAMINGANTISME, benamingen die in het midden van de 19de eeuw het karakter van scheldwoorden kregen, maar door degenen voor wie ze bestemd waren min of meer als erenamen werden opgevat.

Voor H.J. Elias beantwoordt de omschrijving van flamingant door Alf. Sevens (1912) het best aan de werkelijkheid. Voor Sevens is de flamingant gewoonlijk een redenaar en een letterkundige, die, om het even bij welke partij hij zich wil aansluiten, een belangrijke rol kan spelen. De politieke partijen vrezen echter de zuivere flaminganten, omdat deze hun Vlaamse principes aan geen enkele partij ondergeschikt willen maken. De zuivere flamingant geeft zijn tijd en zijn geld aan zijn strijd, zonder er ooit de minste beloning voor terug te verwachten. Hij strijdt voor zijn volk, zelfs als dat volk hem niet verstaat en verschopt. Temidden van het vuil geknoei van partijleiders en partijknechten vecht hij steeds voor zijn misprezen volk.

P. Fredericq gebruikt het woord voor de Vlaamsgezinde van 1857. Hij gewaagt van „gematigde of halve” flaminganten en van „hele” flaminganten, nl. de bewuste en strijdende Vlamingen, die we ook bij L. Dofsels terugvinden. Deze laatste plaatst de flaminganten tegenover de „vulgarisateurs”, die het Frans in Vlaanderen willen vulgariseren.

In de Vlaamse strijdliteratuur wisselen flamingant en Vlaamsgezinde elkaar af en hebben zowat dezelfde betekenis. De zin van de strijdende Vlaming komt duidelijk naar voren bij Piet van Rossem: „In de wilde symfonie van flamingantenpoëzie... ik zing 'n woest flamingantenlied.”

In Franse teksten wordt het woord flamingant wel eens voor „flamand” gebezigd; also in *Le petit journal* (Parijs, 1888): „Il faut être linguiste pour savoir du flamingant pur”. In *La Flandre* flamingante betekent flamingant het nog Vlaams gebleven deel van Diets-Vlaanderen, in tegenstelling tot „*La Flandre gallicante*”.

Uit het gebruik dat P. Fredericq in zijn geciteerd werk voortdurend van het woord maakt, is men geneigd aan te nemen dat de flamingant even goed tot de klerikale als tot de liberale partij kon behoren. Zo ook bij A. Rodenbach, die het flamingantisme een reactie noemt tegen de houding van

de overheid, die aan hem die „voor het Vlaamsch is... eenen kaakslag geeft”. Hij beschuldigt de overheid zelf voor flamingant te spelen om „haar flaminganten zoetjes in slape te wiegen”, zoals men „bij kiestijd zoogezeid flamingant is, hetzij in Cercle Catholique, hetzij in Association libérale.” Af en toe, b.v. bij het lezen van de Gentse studenten Almanak 't Zal wel gaan, waar het woord veelvuldig voorkomt, kan men even de indruk krijgen dat het in de 19de eeuw enigszins een vrijzinnig tintje had. Aldus in *Waarom?* (almanak van 1874): „Waarom toch zijt gij flamingant?

... 'k Ben liberaal.

Waarom toch zijt gij liberaal?

... 'k Ben flamingant,”

of als men leest dat Karel Buls „le grand pontife du flamingantisme” werd genoemd. Deze indruk kan ook gewekt worden door het feit dat in 1889 te Brussel een liberaal Vlaamsgezind weekblad begon te verschijnen dat *De Flamingant* heette en uitstekend Vlaams werk verrichtte.

In de politieke literatuur komt een onderscheid aan het licht tussen Vlaams (passief) en flamingant (actief). De Luikse professor van Brugse afkomst De Laveleye suggereert dit, als hij zegt: „In mijn hoedanigheid van Vlaming en van Flamingant...” Zo ook Cyriel Verschaeve, die het heeft over „het flamingantisch Vlaamse”, dat hij elders omschrijft door te gewagen van „De Vlamingen, de logische, d.w.z. de flaminganten”. In zekere zin maken ook de Vulgarisateurs dit onderscheid, als hun voorzitter Steyaert in 1899 verklaart: „Nous sommes avant tout des Flamands... Vous avez été exposés aux sarcasmes et aux railleries de vos petits compagnons flamingants.” Zo ook Termonia op het Congrès Wallon in 1890: „Met de rechtschappen Vlamingen willen wij verbroederen, met de aanhangers der Flaminganten-beweging nimmer!”

We worden hier al een pejoratieve betekenis gewaar, die nochtans niet algemeen is in de francofone literatuur, want van de Fransman Jules Gauthier horen we: „Ik begrijp en waardeer de Flaminganten... men heeft gelijk zijn taal lief te hebben”. Behalve deze waarderende, zij het in beperkte zin van het woord, treft men een groot aantal uitdrukkingen aan, waarin flamingant een ongunstige betekenis krijgt, die tegen de V.B. wordt uitgespeeld. Betekenis van misprijzen: „C'est un flamingant” (de parlamentsvoorzitter in 1890, over de afwezige Waal Paul Janson), „flamingantisme = flamendicité, flamingaille, flamingâtisme” (*Chronique*, 1898); betekenis van misleiding en onverdraagzaamheid: „Les menées des intrigants flamingants” (Léon Hallet in *Etoile belge*, 1898), „le flamingantisme a empoisonné l'esprit public” (*Etoile belge*, 1898), „la loi flamingante, la loi de malheur” (A. Nothomb), „bouffonnes persécutions flamingantes” (*Journal de Liège*, 1897), „Exagérations flamingantes” (Lorand in het parlement, 1907), „die aanmatigingen der Flaminganten” (Dupont in de senaat, 1908), „De Chinese muur van het flamingantisme” (Holl, 1908); betekenis van verraderlijkheid: „De Flaminganten werden tot de meest uiteenlopende bedoelingen in staat geacht. Nu eens wilden zij het Pangermanisme dienen...” (M. Basse). Inderdaad, in 1907 konden in *Le Temps* lezen dat de Flaminganten de ergste tegenstanders van de toenadering tussen Nederland en België waren, omdat ze gehoor-

zaamden aan Duitse invloed. Soms werd uit volkomen onbegrip of met politiek boes opzet flamingantisme gelijkgesteld met Duitsgezindheid, b.v. in *Journal de Gand* van 13 december 1918: „Joug allemand ou joug flamingant, il n'y a entre les deux qu'une nuance...”, of in *La Gazette*: „Ne vous étonnez pas en apprenant que des flamingants organisent un pèlerinage à l'ancien front. Il y a aussi, là, des cimetières allemands”; betekenis van beperkte lieden die in hun woorden of in hun bedoelingen overdrijven: „Onze flaminganten zijn hansworsten, vermaarde gekken éénogen... moordenaars der V.B....” (Vooruit, 1891).

In tegenstelling met dit laatste werd al vrij vroeg van radicaal-Vlaamse zijde het woord flamingant gekoppeld aan pejoratieve bewoordingen om een verwijt van te grote gematigdheid uit te spreken: „Woorden-in-den-wind-Flaminganten” en „waterbalg-flamingantisme” (*Flandria*, 1888). Minder opgeblazen steekt R. de Clercq de draak met de „redevoerende flaminganten, die 't eer'ijk menen, maar zich laten lijmen.”

De tegenstelling die het activisme tegenover de passieven en daarna de Vlaams-nationalisten tegenover de „Belgicisten” plaatste, bracht M. Basse ertoe te schrijven over „de ouderwetse flaminganten”. Nadat P. Fredericq en M. Basse het woord overvloedig bezigden, gebruikt dr. Elias het zeldzamer, hetgeen erop wijst, dat de moderne historicus er een vleugje voorbijgestreefd romantisme in aanvoelt. Prof. L. Wils gebruikt het woord echter nog in de betekenis van politiek strijdend Vlaamsgezinde. Geleidelijk echter krijgt het woord de beperkte betekenis van „taalflamingant”: Vlaming, begaan om taal en cultuur, doch minder om de sociale en economische draagwijdte van de V.B. Het woord wordt thans minder gebruikt.

LITERATUUR: L. Dosfel, *Verzameld werk*, II (z.j.); - C. Verschaeve, *Verzameld werk*, VIII (z.j.); - A. Rodenbach, *Gudrun* (1882); - P. Fredericq, *Schets eener geschiedenis der Vlaamsche Beweging*, 3 dln. (1906-1909); - A. Sevens, *De vlaamschgezindheid en de moed van Edw. Anseele en van de bende van Vooruit* (1912); - P. van Rossem, *Verzen van Elegast* (1920); - R. de Clercq, *Een wijnavond bij Dr. Aldegraaf* (1927); - M. Basse, *De Vlaamsche Beweging van 1905 tot 1930*, 2 dln. (1933); - A. Rodenbach, *Verzamelde werken*, met glossarium en aantekeningen door F. Baur, III (1957); - L. Wils, *Het ontstaan van de Meetingpartij te Antwerpen en haar invloed op de Belgische politiek* (1963); - H.J. Elias, *Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte*, IV (1965).